

Мазуренко Людмила Іванівна – здобувач кафедри політології Одеської національної академії зв'язку імені О.С. Попова

УДК 316.334

НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті розглянуто сутність та основні функції неурядових неприбуткових організацій як суб'єктів соціальної політики на основі аналізу діючої практики надання ними соціальних послуг громадянам, вказано шляхи створення сприятливих умов для участі таких організацій у системі соціального захисту населення.

Ключові слова: неурядові організації, соціальний захист, соціальна політика, соціальні послуги, благодійні організації.

НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ КАК СУБЪЕКТ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

В статье рассматривается сущность и основные функции неправительственных неприбыльных организаций как субъектов социальной политики на основе анализа действующей практики предоставления ими социальных услуг гражданам, указаны пути создания благоприятных условий для участия таких организаций в системе социальной защиты населения.

Ключевые слова: неправительственные организации, социальная защита, социальная политика, социальные услуги, благотворительные организации.

NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AS A SUBJECT OF SOCIAL POLICY

The article reviews the nature and main features of non-governmental non-profit organizations as subjects of social policy by analyzing the current practice of providing them social services, ways of creating of favorable environment for participation of such organizations in the social protection system are showed.

Keywords: non-governmental organizations, social protection, social policy, social services and charities.

Постановка проблеми. Ринкові трансформації та інституційні перетворення економіки України позначились на розвиткові нових форм участі громади у розв'язанні соціальних проблем. Основною зміною соціальної політики держави можна назвати появу ще одного суб'єкта, а саме неурядових недержавних організацій (НДО) соціальної сфери, які, виступаючи з дещо інших позицій, користуючись власним арсеналом інструментів та інструментальних засобів, зосереджують свої зусилля на вирішенні актуальних для всього суспільства питань, «об'єднують представників різних об'єктів соціальної політики»[1]. НДО бере на себе функції, які держава не може, або не хоче виконувати в сфері надання соціальних послуг тим, хто їх найбільше потребує.

А тому, дослідження ролі неурядових неприбуткових організацій в реалізації соціального захисту населення та шляхів удосконалення їх діяльності є не тільки актуальним, а й своєчасним та необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців і дослідників, які вивчали недержавні організації та їх роль у соціальній сфері, можна назвати працівників Школи соціальної роботи В. Полтавця, Р. Кравченко, Н. Кабаченко, О. Васильченко та Центру інновацій та розвитку – О. Сидоренко, а також ці питання у своїх дослідженнях розглядали Т. Семигіна, І. Мигович, П. Жовніренко, А.О. Сіленко, Г.Г. Тараненко, Л. Сідельнік, В.А. Коляденко, В. Савка та інші. У певній частині населення склалось упереджене ставлення до НДО соціальної сфери, тому розкриттю сутності цієї актуальної проблеми приділили увагу в своїх працях П. Спікер, Т. Ганслі, Л. Пала. Цій проблемі певна увага відводиться і в публікаціях вітчизняних авторів: О. Іванової, П. Шевчука, В. Скуратівського, О. Палія, Е. Лібанової та інших.

Метою дослідження статті є: проаналізувати діяльність неурядових організацій у сфері соціального захисту населення та визначити форми співпраці НДО з органами державної влади. Беручи до уваги актуальність існування недержавних організацій в соціальному обслуговуванні, соціальному захисті та наданні населенню соціальних послуг, в даному дослідженні ми намагалися вирішити такі завдання:

- дати визначення поняття «недержавна організація»;
- розглянути види соціальних послуг, які надають громадські організації та проблеми, з якими

вони стикаються у здійсненні соціальної роботи;

- проаналізувати форми співпраці НДО з органами державної влади щодо надання якісних соціальних послуг.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На наш погляд, не повною мірою досліджена актуальна проблема ставлення населення до недержавних організацій, адже в публікаціях як вітчизняних (О. Іванової, П. Шевчука, В. Скуратівського, О. Палій, Е. Лібанової та інших), так і зарубіжних авторів (П. Спікера, Т. Ганслі, Л. Пала) вона розглядалася досить фрагментарно і не виступала в них основним предметом дослідження.

Виклад основного матеріалу. В узагальненому вигляді діяльність держави із задоволення соціальних потреб людей визначається як її соціальна політика[2, с.75]. Соціальна політика реалізується посередництвом соціальних заходів і здійснення програм, що проводяться державою, а також приватними корпораціями, громадськими організаціями. Як зазначає А.О. Сіленко, «у громадян демократичного суспільства інтереси численні, різноманітні та диференційовані, а як засвідчує практика, сил і засобів навіть економічно розвиненої держави недостатньо для задоволення потреб і інтересів своїх громадян. Тому логічно, що частину цих функцій перебрало на себе громадянське суспільство, зокрема структури приватного бізнесу і некомерційні громадські організації»[3].

Багатоаспектність діяльності недержавних організацій призвела до того, що в науковій літературі немає єдиного визначення недержавної організації. Так британський дослідник П. Рідінг пропонує такі визначення: 1) самокероване об'єднання людей, які прагнуть досягти спільної вигоди шляхом спільних дій; 2) організація, заснована на добровільних засадах; 3) соціальна сила, яка забезпечує інтеграцію окремих індивідів у суспільство, сприяє єдності і згуртованості суспільства; 4) спосіб зняття напруги між потребами громади, соціальною політикою і соціальним забезпеченням[4, с.20]. Викладачі та науковці Школи соціальної роботи В.Полтавця подають в своїй книзі «Соціальна робота: перші кроки» таке розуміння недержавної організації соціальної сфери: «Справді, під словами «недержавні організації соціальної сфери» розуміємо неприбуткові, не керовані державою, некомерційні організації, які декларували вирішення соціальних проблем узагалі чи проблеми окремих груп користувачів як свою місію»[5, с.130].

Приватні установи соціальної роботи, які образно називають «третім сектором», вигідно відрізняються від подібних державних організацій небюрократичністю, добровільністю, орієнтованістю на суспільне благо, свободою творчості й самоорганізації їхніх учасників. І що особливо важливо, мають можливість впливати на процес прийняття політичних рішень державними органами влади. Державі ж вигідний розвиток подібної системи некомерційних громадських організацій, оскільки завдяки цьому з неї знімається частина соціальних обов'язків. Виражаючи інтереси різних соціальних спільностей, класів, соціальних груп, верств суспільства, такі організації здатні зробити вагомий внесок у стабілізацію процесів розвитку соціального буття, сприяти зміцненню соціального добробуту населення.

На 1 січня 2011 року в Україні зареєстровано понад 3500 недержавних об'єднань, із них громадських організацій – 3344, благодійних організацій – 1089, релігійних організацій – 33977. Окрім того, до недержавного сектора можна віднести 1208 підприємств-об'єднань громадян[6, с.22].

Особливість діяльності громадських організацій як суб'єктів соціальної політики полягає в тому, що кожна з них здатна оптимізувати процес реалізації своїх функцій за умови, що якнайповніше використовуватиме способи, форми впливу на соціальне буття, що характерні лише для цієї організації, відбивають її специфіку, неповторність, відмінність від інших[7, с.19].

У своїй роботі НДО керуються потребами та інтересами своїх клієнтів, мають великий досвід допомоги їм, користуються довірою місцевих громад. Завдяки безпосередній наближеності до клієнтів вони можуть виконувати специфічні функції, які держава або не може виконувати, або їх організація буде вимагати більших адміністративних і фінансових ресурсів. Ці організації найчастіше першими відповідають на потреби вразливих груп і беруть на себе розв'язання нових соціальних проблем. Завдяки своїй мобільності й творчим підходам вони здатні забезпечити виявлення та задоволення потреб різних соціальних груп, одночасно сприяючи розвиткові конкурентоспроможних соціальних послуг.

Особливістю неурядових організацій в Україні є те, що за масштабністю діяльності з них мають міжнародний характер – 5 %, загальнодержавний – 10 %, місцевий та обласний рівень – 85 %[8, с.569].

Найбільш типові функції, які може виконувати недержавна організація у системі надання

соціальних послуг:

- безпосереднє адресне надання соціальних послуг у громаді;
- вивчення потреб й очікувань клієнтів;
- збір і акумулювання інформації про попит на послуги та зміни соціальної ситуації у громаді;
- участь у формуванні місцевих соціальних програм та планування розвитку системи соціальних послуг на місцевому рівні;

- здійснення громадського контролю за якістю надання соціальних послуг та ефективністю місцевих соціальних програм.

З прийняттям Закону «Про соціальні послуги» яскраво проявилася здатність недержавного сектора реагувати на зміни в соціальній політиці та потребах громадян. До недержавних надавачів соціальних послуг Закон відносить: «громадські, благодійні, релігійні організації та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг»[9].

Недержавні суб'єкти самостійні у виборі форм, методів та послуг, які ними надаються. Також законодавство не обмежує організації щодо джерел фінансування діяльності з надання соціальних послуг. Це можуть бути кошти державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів, кошти підприємств, установ та організацій, плати за соціальні послуги, кошти благодійної допомоги (пожертвувань), кошти одержувачів соціальних послуг та інших джерел[10].

Залучення бюджетних коштів має відбуватися на конкурсній основі та на основі договору щодо умов фінансування, вимог до обсягу, порядку та якості надання соціальних послуг. Правила організації і проведення конкурсів на залучення бюджетних коштів недержавними суб'єктами регулюються Постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2004 р. № 559.

Найбільш поширеними видами діяльності НДО є захист інтересів, лобювання, проведення тренінгів та надання консультацій, поширення інформації, проведення аналітичних досліджень, вирішення соціальних питань, освітня діяльність[11, с.25].

Наразі неможливо чітко вказати кількість НДО, які надають соціальні послуги вразливим групам людей. Офіційна статистика не веде обліку недержавних суб'єктів надання соціальних послуг. Також в Україні не проводилося спеціальних досліджень щодо виявлення недержавних надавачів соціальних послуг, їх спроможності, кількості та видів послуг, їхніх клієнтів, вартості послуг, які сьогодні надаються НДО.

НДО можуть різнитися своїми організаційними структурами, обсягом та видами послуг, джерелами фінансування, поширенням діяльності на місцевому або національному рівні, спеціалізацією послуг чи специфікою клієнтів. Абсолютна більшість НДО існує у формі громадської організації(89%), тоді як у вигляді благодійних фондів – лише 11%. Власний веб-сайт мають лише 33% неурядових організацій[11, с.28].

Крім того, недержавні організації мають певні типові проблеми, пов'язані із життєздатністю послуг. Непорядна діяльність деяких організацій і осіб під вивіскою добродійних фондів і асоціацій підірвала довіру до недержавного добродійного сектора з боку урядів і громадськості, а також іноземних партнерів і спонсорів. Ще однією важливою проблемою, що утруднює діяльність зазначених організацій, є відсутність у співробітників фахової підготовки. Як правило, в цій сфері працюють люди, що не мають управлінських навичок, знань бухгалтерського обліку, не здатні до аналізу й оцінки ситуації. Обмежені фінансові ресурси, на які можуть розраховувати недержавні добродійні організації, створюють атмосферу конкуренції, що стимулює не позитивні, а негативні наслідки. До того ж відсутній єдиний перелік соціальних послуг та соціальних груп, для яких вони передбачені та універсальних стандартів соціальних послуг; непрозорі умови ліцензування професійної діяльності з надання соціальних послуг; відсутність пільг НДО – надавачам соціальних послуг.

Гостра нестача грошових засобів паралізує систему добродійних організацій і свідчить про нагальну потребу участі держави в організації і контролі їхньої діяльності. Передусім, це вигідно самій державі, що не спроможна самостійно подолати соціальні проблеми. Неурядові добродійні організації фінансуються урядом, західними фондами, за рахунок комерційної діяльності й збору коштів у країні, але цих коштів явно недостатньо. Як підтверджує досвід, найбільша кількість внесків на добродійні цілі надходить від підприємств малого та середнього бізнесу, але через жорстку податкову політику ці внески не є регулярними.

Як свідчить практика, у країнах Східної Європи недержавні добродійні організації розглядаються як додатковий елемент системи задоволення соціальних потреб. Так, наприклад, у Польщі всі соціальні послуги, орієнтовані на бездомних, передаються за підрядом добровільним

організаціям. Найбільш значні заходи соціальної сфери, які проводять нові організації, спрямовані на захист прав людини, охорону здоров'я, довілля, турботу про людей похилого віку, соціальні послуги й поліпшення життя інвалідів[12, с.68].

НДО, яка бажає брати участь на ринку послуг, а тим більше – претендувати на отримання державних коштів, повинна бути забезпечена кваліфікованим персоналом у достатній кількості та бути спроможною документально підтвердити кваліфікаційну відповідність. Переважна кількість українських НДО (75 % за даними досліджень третього сектору) залучають волонтерів до роботи в організації[11, с.38].

Особливістю українських недержавних організацій на відміну від закордонних є те, що вони не ставлять перед собою завдання виконувати економічні функції в соціальній сфері. Вони будують свою діяльність не на принципах господарювання, а на виконанні благодійницьких функцій. Так, експертне дослідження, проведено Творчим центром ТЦК у межах проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)» (2010 р.), показало, що найбільш актуальною внутрішньою проблемою українських неурядових організацій є недостатнє фінансування[13, с.245]. Слід вказати, що за останні три роки ситуація з фінансуванням суттєво покращилась.

Лише 9% українських організацій мають доходи від комерційної діяльності, наприклад, соціального підприємництва. Частка доходів від такої діяльності складає в середньому 3% бюджету організації[11, с.42]. Підтримку з державного бюджету отримують лише приблизно 22% НДО і частка такого фінансування в їх загальному бюджеті становить від 9 до 11%[11, с.42].

Неурядові сервісні організації у Великобританії отримують від держави 26% фінансування, власних доходів – до 35%. НДО Фінляндії мають до 57% державного фінансування та до 38% - власних доходів. У Німеччині функції надання соціальних послуг передані недержавним суб'єктам, і тому зрозуміло, що відсоток державного фінансування НДО у цій країні достатньо високий – 83%, власні доходи становлять 10% від загального бюджету організації[14].

Діють кілька способів державного фінансування послуг, які надаються НДО: закупівля державою послуг; державні субсидії; гранти на виконання соціальних проектів; соціальне контракування(соціальне замовлення).

Державні закупівлі соціальних послуг у недержавних надавачів чинним законодавством не передбачені. Більшість недержавних об'єднань не готові конкурувати з комерційним сектором за рівних тендерних умов.

Кошти на фінансову підтримку НДО виділяються за залишковим принципом після розподілу соціальних бюджетів між державними установами, закладами й постачальниками інших суспільних послуг (транспорту, зв'язку, комунальних служб тощо)[14].

Для забезпечення соціальних послуг у бюджетах завжди бракує коштів, а в цей час НДО, які можуть усунути «ринкову недостатність», не забезпечені фінансовою допомогою взагалі або не отримують її саме на виробництво потрібних суспільству послуг [15].

Міські та регіональні НДО отримують підтримку з міських та обласних бюджетів. Відповідно до Бюджетного законодавства ці видатки здійснюються за рахунок власних коштів, які не враховуються при розрахунку трансфертів[16]. Фактично в Україні не існує об'єктивних процедур для визначення неурядових організацій, які можуть отримати недержавну підтримку, а також критеріїв оцінки ефективності такого механізму бюджетного фінансування. Наразі найбільш поширеним в Україні для підтримки НДО є механізм субсидій. Державна підтримка у вигляді субсидій надається недержавним організаціям на їх статутну діяльність.

Органи місцевої влади за наявності коштів у місцевих бюджетах можуть надавати українським НДО гранти на виконання одноразових соціальних пріоритетів, які визначає місцева влада. Спрямування благодійних коштів у соціальні проекти НДО можна розглядати як соціальні інвестиції.

Субсидії надаються лише окремим НДО згідно з критеріями, які визначає держава. Так, фінансування з найбільш ефективним для підтримки НДО соціальної сфери у країнах Європи та СНД визнане соціальне замовлення. В умовах обмеженості фінансових ресурсів місцевих бюджетів механізм соціального замовлення дає можливість сприяти залученню додаткових ресурсів для надання соціальних послуг, підвищуючи, разом з тим, їх адресність та доступність, раціонально перерозподіляти соціальну відповідальність між державою і суспільством, підвищувати довіру громадян до влади, забезпечити економію адміністративних витрат та бюджетних коштів органів влади. Слід зазначити, що для розвитку контрактного принципу відносин між державними органами та НДО у сфері надання соціальних послуг, має стати пріоритетний розвиток закладів у громаді.

Закон «Про місцеве самоврядування в Україні»[17] надає право місцевій владі залучати недержавні організації до виконання місцевих соціальних програм і самостійно визначати зміст програм та виконавців. Порядок співробітництва між державними структурами та НДО регулює стаття 13 Закону України «Про соціальні послуги»[9]. Органи місцевої влади самостійно розробляють необхідні механізми надання коштів недержавними організаціями в рамках цих програм. Так, програмний метод підтримки послуг НДО успішно застосовується у містах Києві, Одесі, Харкові, Сумах, Хмельницькому та інших регіонах. В Одесі органами місцевої влади прийнято пакет нормативно-правових і методичних документів для місцевого соціального замовлення[18, с.24].

З метою ефективної співпраці НДО з державними структурами та покращення якості надання соціальних послуг необхідним є: вдосконалення нормативно-правової бази (у частині розробки нормативних документів щодо мінімальних стандартів соціальних послуг, соціального замовлення; удосконалення процедури ліцензування соціальних послуг; зміна принципів оподаткування НДО); забезпечення професійними кадрами (удосконалення системи підготовки фахівців служб та закладів соціального обслуговування); здійснення моніторингу програм з надання соціальних послуг (розроблення системи показників якості та ефективності соціальних послуг; впровадження системи електронної звітності суб'єктів надання послуг); впровадження в місцевих органах соціального захисту процедури вивчення потреб у соціальних послугах (розробка методики вивчення потреб населення у соціальних послугах на місцевому рівні); поліпшення матеріального стану НДО за рахунок благодійництва (введення додаткових стимулів для фізичних та юридичних осіб, які фінансують діяльність організацій – постачальників соціальних послуг); посилення державного контролю та підвищення адміністративної відповідальності постачальників послуг; задоволення потреби учасників ринку соціальних послуг у належній інформації.

На нашу думку, найбільш прийнятною сьогодні є комплексна схема в сфері надання соціальних послуг, тобто поєднання надання державою соціальних послуг і делегування частини повноважень щодо надання окремих видів послуг недержавним організаціям на контрактній основі.

Висновки. Держава стоїть перед необхідністю підвищення ефективності соціальних послуг. Важливе значення має зниження фінансових витрат, пов'язаних із безадресністю соціальних послуг, фінансуванням надмірних потужностей мережі державних закладів. Оптимізація системи надання соціальних послуг можлива за умови впровадження нових механізмів взаємодії державного та недержавного секторів, використання вже існуючих ресурсів і потенціалу НДО, які надають соціальні послуги у громаді. Необхідно досягти балансу повноважень між державою, що володіє ресурсами і суб'єктами, які мають знання та ідеї для розв'язання соціальних проблем у громаді. Держава повинна навчитися делегувати повноваження недержавному сектору, налагодити механізми підтримки громадських ініціатив на місцевому рівні. Вирішальним у побудові відносин між державою та незалежними недержавними організаціями в соціальній сфері має стати принцип вторинності державних послуг по відношенню до громадських (на рівні громади).

З метою реалізації державних заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для участі організацій громадянського суспільства у системі соціальних послуг, на нашу думку, необхідними є:

- вдосконалення нормативно-правової бази (внесення змін до законів України «Про соціальні послуги», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про об'єднання громадян», «Про місцеве самоврядування в Україні» та ін.);
- розроблення комплексу національних нормативних документів щодо мінімальних стандартів соціальних послуг;
- забезпечення професійними кадрами;
- запровадження державного моніторингу програм з надання соціальних послуг;
- впровадження в місцевих органах державної влади процедури виявлення потреб у соціальних послугах.

Необхідно шукати власні, характерні для тієї чи іншої самокерованої організації, способи й форми самореалізації як суб'єкта соціальної політики. Урахування особливостей такої діяльності кожною з громадських організацій має важливе практичне значення в наданні якісних соціальних послуг населенню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Черкашина Т. О. Недержавні громадські організації як суб'єкт надання соціальної допомоги населенню / Т. О. Черкашина; [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [visnyk—
psp.kpi.ua/.../10%20—%202\(6\)%20—...](http://visnyk.psp.kpi.ua/.../10%20—%202(6)%20—...)

2. Ярова Л. Нові тенденції соціальної політики у сучасному світі / Л. Ярова // Український науковий журнал «Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації». — № 2010. — 1. — С.71—75.
3. Сіленко А.О. Соціальна держава: територія перемін: [Монографія] / А.О. Сіленко. — Одеса: Видавничий центр УДАС ім. О.С. Попова, 2000. — 280с.
4. Галабурда Ю. Молодіжний недержавний сектор у контексті становлення громадянського суспільства в Україні / Ю. Галабурда // Соціальна політика і соціальна робота. Український науковий і громадсько—політичний часопис. — 2001. — № 2 (18). — С. 19—33.
5. Розвиток недержавних організацій соціальної сфери [Текст] / Р.Кравченко, Н. Кабаченко, О.Васильченко // Соціальна робота в Україні: перші кроки / [Ред. В. Полтавець]. — К.: Видавничий дім «КМ Academia». — 2000. — С. 130—144.
6. Статистичний щорічник України за 2010 рік / [За ред. О.Г. Осауленка]. — К.: ТОВ «Август Трейд». — 2011. — 559с.
7. Скуратівський В.А. Основи соціальної політики: [Навчальний посібник] / В.А. Скуратівський, О.М. Палій. — К.: МАУП, 2002. — 200 с.
8. Тараненко Г. Г. Неурядові об'єднання як чинник розвитку громадянського суспільства / Г. Г. Тараненко // Збірник наукових праць. — Вип. 41. — К.: ВІРУУ, 2010. — С. 565 — 573.
9. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 р. № 966 — IV. Ост. ред. від 15.08.2012р.; [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966—15>
10. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 01.10.2004 р. № 334/94. — ВР. Ост. ред. від 01.04.2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/334/94—%D0%B2%D1%80>
11. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002 — 2010 роки: Звіт за даними дослідження / Автори—упорядники: Любов Паливода, Софія Голота. — К.: ТОВ «Видавничий дім «КуПол», 2010. — 118с.
12. Сіленко А.О. Соціальна держава: тернистий шлях до визнання. Світовий досвід і перспективи України: [Монографія] / А.О. Сіленко, В.А. Коляденко. — К.: Вид-во «ТЕС», 2002. — 357с.
13. Мороз Н.О. Формування інституту неурядових організацій в контексті становлення громадянського суспільства України / Н.О. Мороз // Гуманітарний журнал. — 2011. — №3—4. — С. 241—246.
14. Марті Кемпайнен, Проект Tacis «Партнерство в Російській Федерації», Травень, 2001 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.systemhouse.ru>
15. Сідельнік Л. Неурядові організації — ефективні союзники держави в наданні соціальних послуг: теорема чи аксіома? / Л. Сідельнік // Громадянське суспільство. — 2010. — № 1(12). — С. 22—26.
16. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456—VI. Ост. ред. від 18.08.2012р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456—17>
17. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №280/97—ВР. Ост. ред. від 12.09.2012р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97—%D0%B2%D1%80>
18. Соціальний заказ в Одесі: нормативно—методичне забезпечення. Збірник актів місцевого самоврядування по соціальному замовленню / Асоціація підтримки громадських ініціатив «КОВЧЕГ», — Одеса, 2003. — 65с.

© *Найдьонов О. Г.*

Найдьонов Олександр Григорович – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін, Херсонського державного аграрного університету.

УДК 101.1:316:316.77

ВПЛИВ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ПАРАДИГМИ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІАЛЬНОГО ПІЗНАННЯ

Останні десятиліття в українському соціальному пізнанні переважала марксистсько-ленінська парадигма. Українське суспільствознавство успадкувало її від радянського періоду. Через низку причин марксистсько-ленінська парадигма виявилася непридатною для інформаційного суспільства.

Ключові слова: парадигма, соціальне пізнання, інформаційне суспільство, соціальні науки, гуманітарні науки, людина.

ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННОГО ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА НА ТРАНСФОРМАЦИЮ ПАРАДИГМЫ УКРАИНСКОГО СОЦИАЛЬНОГО ПОЗНАНИЯ

Последние десятилетия в украинском социальном познании преобладала марксистско-ленинская парадигма. Украинское обществознание унаследовало её от советского периода. По ряду причин марксистско-ленинская парадигма оказалась непригодной для информационного общества.

Ключевые слова: парадигма, социальное познание, информационное общество, социальные науки, гуманитарные науки, человек.

THE INFLUENCE OF MODERN INFORMATIONAL SOCIETY ON THE TRANSFORMATION OF THE PARADIGM OF UKRAINIAN SOCIAL COGNITION

In recent decades in Ukrainian social cognition has dominated Marxist-Leninist paradigm. Ukrainian social science inherited it from the Soviet period. For several reasons the Marxist-Leninist paradigm proved to be unsuitable for the informational society.

Keywords: paradigm, social cognition, information society, social sciences, humanities, human.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями: Радянський період розвитку соціально-гуманітарних наук в Україні мав важливу загальновідому особливість. Характерним цей період був тим, що марксистсько-ленінська ідеологія проникла в усі без винятку шпарини суспільного, а тим паче наукового життя. В соціальному пізнанні ця ідеологія була оформлена в марксистсько-ленінську методологію – єдину, на основі і в межах якої тільки й могло існувати соціально-гуманітарне знання.

В ті часи питання про універсальність та придатність для усіх часів та народів філософсько-соціальних поглядів К.Маркса, Ф.Енгельса та В.Леніна ніхто не міг поставити під сумнів з огляду на репресії та переслідування. Сьогодні в умовах незалежної української держави, в умовах багатопартійності та філософського плюралізму питання про відповідність марксистсько-ленінської парадигми в соціально-гуманітарних науках сучасному етапу розвитку інформаційного суспільства в Україні стає чи не найголовнішим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор: По інерції в українському суспільствознавстві до сьогодні пануючими залишаються діалектико-матеріалістичні та історико-матеріалістичні погляди на історію, суспільство, економіку, науку, людину, культуру. Хоча вже сучасники класиків звертали увагу на суттєві недоліки, навіть помилки, соціально-філософської концепції марксизму. Згодом критичне переосмислення теоретичної спадщини К.Маркса пішло повним ходом. В статті назвемо лише деякі основні підходи, що наявні в критичній літературі. Так, видатний український вчений Іван Франко, що сам спочатку захоплювався соціалістичними гаслами, проаналізувавши російський соціал-демократизм із його марксистською ідеологією, висловив жаль, “що на сю доктрину ловиться в значній частині гарячіша українська молодь”, показав те, що соціал-демократизм “проти українського національного руху і з того погляду являється для українства далеко гіршим ворогом, ніж російське самодержавство і російська цензура. Бо коли самодержавний тиск є тиском фізичної сили і, так сказати, в'яже руки, то соціал-демократизм краде душі, напоює їх пустими і фальшивими доктринами та відвертає від праці на рідному ґрунті. От тим то й не диво, що свідомі українці виступають проти